

УДК: 351.82 : 34 /338.054.23

*О. П. Дяченко,
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет*

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПРОТИДІЇ РОЗВИТКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В 2015-2016 РОКАХ

*О. P. Diachenko,
Ph. D. in Economics, associate professor of department of accounting and taxation,
Odessa State Agrarian University*

DEVELOPMENT OF MECHANISMS OF STATE REGULATION OF PROCESSES OF COUNTERACTION TO THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S SHADOW ECONOMY IN 2015-2016

Вдаючись до аналізу новітніх тенденцій тіньової економіки України, слід зазначити, що однією з головних загроз, які несе в собі тіньова економіка, є, насамперед, блокування дієвості інструментів і механізмів управління соціально-економічним розвитком країни, спотворенні законів та основоположних принципів ринкової економічної системи. Ігнорування впливу тіньової економіки призводить до неадекватної оцінки найважливіших процесів і тенденцій, до тактичних і стратегічних прорахунків під час прийняття рішень на державному рівні. Тому зусилля Уряду країни мають концентруватись на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються нездоланими та актуальними. Проведені нами дослідження механізмів державного регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки, що здійснювалися в 2015-2016 роках дозволяють сформулювати перспективні напрями боротьби з тіньовою економікою державними органами влади.

In analyzing the latest trends in the shadow economy of Ukraine, it should be noted that one of the main threats that the shadow economy has in itself is, first of all, blocking the effectiveness of instruments and mechanisms for managing the country's social and economic development, distorting the laws and fundamental principles of the market economy system. Ignoring the influence of the shadow economy leads to an inadequate assessment of the most important processes and trends, tactical and strategic mistakes when making decisions at the state level. Therefore, the efforts of the Government should focus on the introduction of measures aimed at minimizing the impact of systemic factors of shadow economy, which remain insurmountable and relevant. The study of the mechanisms of state regulation of the processes of counteraction to the development of the shadow economy carried out in 2015-2016 allows us to formulate promising directions of struggle against the shadow economy by state authorities.

Ключові слова: *тіньова економіка, державне регулювання, нормативно-правові акти, дерегуляція, державна власність.*

Keywords: *shadow economy, state regulation, legal acts, deregulation, state property.*

Постановка проблеми. Розвиток в Україні ринкової економіки, інтеграції до Європейського економічного простору, входження до різноманітних міжнародних співтовариств вимагає від неї приведення у відповідність до міжнародних стандартів національного законодавства, системи державного управління, державної політики загалом. Одним з пріоритетних напрямів такої політики є державне регулювання фінансових потоків, а також формування та забезпечення ефективної роботи механізму державного регулювання тіньової економіки.

Цілком зрозуміло, що ефективність державного управління перебуває у прямій залежності від механізмів, які дозволяють забезпечити скоординоване й дієве керівництво суспільними процесами та належний організаційно-управлінський вплив на їх перебіг.

Актуальність дослідження проблем державного регулювання у сфері протидії розвитку тіньової економіки визначається перш за все розпорошеністю в середовищі вчених і практиків думок щодо перспективних напрямів в організації ефективних механізмів протидії цьому явищу. Види і форми сучасних тіньових економічних відносин – надзвичайно різноманітні, що являє собою серйозну загрозу для державної політики країн світового співтовариства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Державні механізми регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки досліджували як зарубіжні так і вітчизняні вчені: Гутман П., Шнайдер Ф., Танзі В., Гришова І.Ю., Онисьєва В.А., Наумова О.Б., Прохоренко О.Я., Шабатури Т.С., Галицького О.М., Гнатєвої Т.М., Воротіна В.Є., Стоянової-Коваль С.С. та інші [1-10].

Не зважаючи на вагомий напрацювання у царині дослідження особливостей функціонування механізмів державного регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки відсутні конкретні пропозиції та розробки стосовно державного регулювання даного економічного явища, який притаманний як нашій країні так і всім країнам світу, незважаючи на економічний розвиток кожної з них.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження механізмів державного регулювання процесів протидії розвитку тіньової економіки України в 2015-2016 роках.

Результати досліджень. З метою усунення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які стримують діяльність суб'єктів господарювання, упродовж 2015-2016 рр. органами державної влади вживалися заходи за наступними напрямками:

- 1) спрощення діяльності суб'єктів господарювання, дерегуляція підприємницької діяльності [1]:
 - зменшено строк реєстрації бізнесу – з п'яти до одного дня та скасовано обов'язкове використання печаток;
 - скорочено перелік документів, що подаються для державної реєстрації (у тому числі в результаті їх отримання в електронній формі від державних органів);
 - скасовано додаткові дозвільні процедури у сфері виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції і сировини;
 - дерегульовано господарську діяльність у сфері сільського господарства;
 - забезпечено адаптацію національного законодавства про технічні регламенти та оцінку відповідності до законодавства Європейського Союзу (*Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII “Про технічні регламенти та оцінку відповідності”*);
 - скорочено кількість видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню (до 30 видів) та змінено основні підходи до регулювання відносин у сфері ліцензування; скасовано дозвіл на переобладнання та перепланування жилих будинків і жилих приміщень (без втручання до несучих конструкцій) (*Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності” від 02.03.2015 № 222-VIII*);
 - підвищено рівень захисту прав інвесторів через введення інституту “незалежних директорів”, які представлятимуть інтереси міноритарних акціонерів у публічних акціонерних товариствах (*Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів” від 07.04.2015 № 289-VIII*);
 - дерегульовано сферу ветеринарного контролю, зокрема відмінено обов'язковість отримання міжнародних ветеринарних сертифікатів для фуражного зерна – під час переміщення за межі України (*постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 916*);
 - розроблено нові критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та змінено періодичність проведення перевірок у сфері ветеринарно-санітарного контролю (*постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 402*);
 - розроблено нові критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та змінено періодичність проведення перевірок у сфері захисту рослин (*постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 448*);
 - спрощено порядок надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (*постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 137*);

- ліквідовано монополіне становище державної компанії “Укресресурси” на ринку збирання, заготівлі та утилізації відходів тари і упаковки, що надасть можливість отримати економічний ефект у розмірі 5-7 млрд. грн. до 2020 року (*постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 128*);

- відмінено обов’язкову сертифікацію сільськогосподарської техніки (*наказ Мінекономрозвитку від 17.12.2015 № 1699*);

- затверджено оновлений план заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, спрямованих на створення сприятливого бізнес-клімату в країні (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 № 615-р);

- актуалізовано План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу “Ведення бізнесу” (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 926);

2) підвищення ефективності управління державним сектором економіки [2]:

- затверджено перелік об’єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (*постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83*);

- затверджено базовий норматив відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2014 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави (*постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2015 № 241*);

- схвалено Стратегію підвищення ефективності діяльності суб’єктів господарювання державного сектора економіки та затверджено план заходів з реалізації зазначеної Стратегії (*розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 № 662*);

- забезпечено створення умов для проведення якісного і незалежного аудиту найбільших держкомпаній (*постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 № 390 “Деякі питання проведення аудиту суб’єктів господарювання державного сектору економіки”*);

- спрощено процедури підготовки проектів передприватизаційної підготовки та скорочено строки їх реалізації, посилено відповідальність уповноважених органів управління за неподання в установлений законодавством строк проектів передприватизаційної підготовки підприємств (*постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 № 588*);

- змінено Методику оцінки майна для забезпечення формування реальної початкової вартості об’єкта приватизації (*постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 № 1033*);

- спрощено порядок перетворення державних унітарних підприємств в акціонерні товариства (*постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 761 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”*);

- затверджено переліки з 14 державних підприємств, які підлягають перетворенню на державні акціонерні товариства, та графіки його проведення (*накази Мінекономрозвитку від 07.09.2015 №1108, від 27.10.2015 №1349, від 07.09.2015 №1007, від 05.11.2015 №1397, від 23.11.2015 №1491*). До переліку включені підприємства, що належать до сфери управління Мінекономрозвитку, Міненерговугілля, Мінінфраструктури, ДК “Укроборонпром” та Держрибагентства;

- змінено підходи конкурсного відбору керівників суб’єктів господарювання державного сектора економіки державних підприємств. Запроваджено порядок призначення керівників особливо важливих для економіки підприємств за поданням комітету з призначення керівників за умови їх погодження з Кабінетом Міністрів України (*постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 53 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2008 р. № 777”*);

- затверджено Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб’єкта господарювання державного сектора економіки (*наказ Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205, зареєстрований в Мін’юсті від 19.03.2015 за № 300/26745*);

- удосконалено процеси фінансового планування і звітності на підприємствах державного сектора економіки, а також підвищено їх операційну ефективність (*наказ Мінекономрозвитку від 03.11.2015 № 1394, зареєстрований в Мін’юсті 05.11.2015 за № 1373/27818*);

- затверджено Порядок проведення в електронній формі продажу об’єктів малої приватизації на аукціоні, у тому числі за методом зниження ціни (*наказ Фонду державного майна України від 09.09.2015 № 1325, зареєстрований в Мін’юсті від 25.09.2015 за № 1147/27592*);

- створено нормативно-правові основи для оптимізації структури державного сектора економіки та запроваджено ринкові методи управління суб’єктами господарювання державного сектора економіки (*Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об’єктами державної та комунальної власності” від 02.06.2016 № 1405-VIII*);

3) підвищення ефективності використання фінансових ресурсів в енергетичній сфері [3]:

- визначено правові засади функціонування ринку природного газу України, засновані на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, а також здатного до інтеграції з ринками природного газу держав – сторін Енергетичного Співтовариства, у тому числі шляхом створення регіональних ринків природного газу (*Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII “Про ринок природного газу”*);

- визначено правові та економічні засади здійснення енергосервісу з метою підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності (Закон України від 09.04.2015 № 327-VIII "Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації");

- затверджено План заходів щодо реформування газового сектору, узгоджений із Світовим Банком та Секретаріатом Енергетичного Співтовариства (розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 375);

- закладено основи для підвищення прозорості видобувних галузей шляхом впровадження міжнародних стандартів звітності, удосконалення системи управління природними ресурсами, покращення інвестиційного клімату в Україні та подолання корупції (Закон України від 16.06.2015 № 521-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення прозорості видобувних галузей в Україні");

- затверджено План заходів із впровадження Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях на 2015 рік (розпорядження Кабінетом Міністрів України від 08.09.2015 № 910-р).

- прийнято рішення щодо ліквідації збиткових вугледобувних підприємств (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 696);

4) забезпечення прозорості, публічності та відкритості процесу приватизації об'єктів державної власності [4]:

- розпочато інформаційну компанію щодо вітчизняних компаній, які пропонуються до продажу, з метою залучення до приватизації широкого кола інвесторів на засадах прозорості, публічності та відкритості (інформація про потенційні об'єкти приватизації регулярно оприлюднюється на веб-сайті ФДМУ; розроблено і запроваджено спеціальну лендінгову веб-сторінку privatization.gov.ua, на якій представлено всі об'єкти, що пропонуються до приватизації; інформаційні оголошення двічі на тиждень розміщуються на офіційному веб-сайті ФДМУ та в офіційних друкованих виданнях державних органів приватизації);

- розширено перелік об'єктів, що пропонуються до приватизації (постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 № 588);

- запущено аукціони через електронні біржі;

5) реформування державних закупівель [5]:

- визначено вимоги до функціонування електронної системи закупівель, процедуру проведення авторизації електронних майданчиків (постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 166 "Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків");

- відбулося приєднання України до Угоди СОТ про державні закупівлі (Закон України від 16.03.2016 № 1029-VIII);

- у рамках реформування системи публічних закупівель Мінекономрозвитку затверджено: Порядок визначення предмета закупівлі;

- започатковано роботу з підвищення обізнаності користувачів щодо роботи в системі електронних закупівель шляхом: створення та введення в експлуатацію конструктора примірних специфікацій (за адресою в мережі Інтернет <http://infobox.prozorro.org/>); проведення циклу тренінгів із закупівель у форматі "Тренінг для Тренерів" (Training of Trainers, ToT) для замовників та учасників публічних закупівель;

б) залучення інвестицій в економіку країни: вдосконалено Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної, комунальної власності та об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим, впроваджено нові підходи до Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства (постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 815) [6];

7) забезпечення розвитку національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення: започатковано процес впровадження у національне законодавство Рекомендації FATF та положення Директиви ЄС 2015/849 Європейського Парламенту і Ради щодо запобігання відмиванню грошей та боротьби з тероризмом, реалізуються заходи, спрямовані на мінімізацію ризиків використання фінансової системи для вчинення дій з фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення (постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 11.02.2016 № 103 "Про схвалення Плану заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення") [7];

8) боротьба з корупцією та очищення влади:

- знижено корупційні ризики, встановлено запобіжні заходи щодо зловживання процедурою оскарження під час проведення процедур державних закупівель, збільшення рівня конкуренції шляхом спрощення участі в процедурах закупівлі для бізнесу, приведено систему державних закупівель до міжнародних стандартів (Закон України від 15.09.2015 № 679-VIII "Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами та вжиття заходів з подолання корупції");

- вдосконалено порядок вирішення питань добору, кар'єри і відповідальності суддів на основі прозорих та об'єктивних критеріїв; відновлення роботи та забезпечення діяльності Вищої ради юстиції (Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII "Про забезпечення права на справедливий суд");

- визначено пріоритети реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини (Указ Президента України від 20.05.2015 № 276 "Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки");

- створено законодавчі передумови для підвищення прозорості фінансування політичних партій в Україні, протидії політичній корупції, приведення законодавства у сфері фінансування політичних партій у відповідність до міжнародних стандартів системи політичного фінансування, забезпечення доступу громадян та громадських формувань до інформації про джерела фінансування політичних партій, підвищення державного контролю у цій сфері (Закони України від 08.10.2015 № 731-VIII та від 08.10.2015 № 732-VIII);

- схвалено Стратегію розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1407-р).

9) передбачено удосконалення засад функціонування антикорупційних інституцій (Національного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції) з метою виконання рекомендацій, наданих експертами моніторингової місії Міжнародного валютного фонду (Закон України від 12.02.2015 № 198-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції");

10) удосконалено систему накладення арешту на активи, здобуті злочинним шляхом, та проведення їх спеціальної конфіскації (Закон України від 18.02.2016 № 1019-VIII "Про внесення зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації") [8];

11) удосконалено відповідно до міжнародної практики порядок повернення активів та управління активами, що отримані у результаті корупційних та інших злочинів, (Закон України від 18.02.2016 № 1021-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення засад діяльності Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів");

12) закладено основи функціонування системи електронного декларування внаслідок прийняття Національним агентством з питань запобігання корупції низки рішень: "Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" (рішення від 10.06.2016 № 2); "Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" (рішення від 10.06.2016 № 3); "Про затвердження Технічних вимог до форми декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та форми повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування" (рішення від 10.06.2016 № 4);

13) започатковано роботу електронної системи подання та оприлюднення декларацій високопосадовців, а також прямий вільний доступ до них громадськості (Закон України від 15.03.2016 № 1022-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році");

14) започатковано процес створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи "Прозорий бюджет" з метою підвищення ступеня підзвітності Уряду громадянам з питань складення, розгляду, затвердження, виконання державного та місцевих бюджетів, а також контролю за їх виконанням (розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 № 92 "Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи "Прозорий бюджет");

Утворено:

1. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 № 104);

2. Державне бюро розслідувань (постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2016 № 127);

3. Національне агентство з питань запобігання корупції (постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 118).

15) розпочато процес формування Комісії з питань Вищого корпусу державної служби (*постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 № 243 “Про затвердження Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби”*);

16) сприяння зростанню експорту і захисту внутрішнього ринку:

- ратифіковано Протокол про застосування Договору про зону вільної торгівлі від 18.10.2011 між його Сторонами та Республікою Узбекистан (*Закон України від 27.01.2016 № 942-VIII*);

- підписано Меморандум про взаєморозуміння, який визначає умови співпраці між Конференційною радою Канади та Міністерством економічного розвитку і торгівлі України стосовно впровадження Канадсько-українського проекту з підтримки торгівлі та інвестицій (CUTIS); обговорено питання підписання Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою;

17) затверджено Порядок забезпечення захисту прав та інтересів України в торговельно-економічній сфері в рамках СОТ (*постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 346*);

18) визначено засади державної підтримки задля забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження на зовнішні ринки, забезпечення захисту українських експортерів від ризиків неплатежів та фінансових втрат, підвищення конкурентоспроможності українських виробників на світових ринках (*Закон України від 20.12.2016 № 1792-VIII “Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту”*).

Висновки. Отже, державна політика щодо протидії розвитку тіньової економіки в Україні, що викладена в нормативно-правовій базі, прийнятої за 2015-2016 роки, вказує на значні зусилля, що прикладають органи державної влади, зокрема, законодавча гілка влади для боротьби з тіньовою економікою, значення якої в нашій країні перевищують всі допустимі межі. Саме тому активна законотворча діяльність та дотримання прийнятих нормативно-правових актів сприятимуть поліпшенню інвестиційного клімату, активній боротьбі з корупцією та зниження рівня тіньової економіки в цілому.

Література.

1. Гришова І. Ю. Дієвість механізмів державного управління в сфері протидії тіньовій економіці в Україні / І. Ю. Гришова, О. П. Дяченко // *Право та державне управління*. – 2016. - №3. – С. 183-189

2. Дяченко О.П. Запобігання поширенню сучасних тенденцій розвитку тіньової економіки з позиції ефективного державного управління / О.П. Дяченко // *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. – 2017. - № 5. – С. 114-120

2. Наумов О.Б. Економіко-політичні конфлікти на сучасному етапі [Текст] / І. Ю. Гришова, О. Б. Наумов, О. О. Давидюк // *Український журнал прикладної економіки*. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 36-49. – ISSN 2415-8453.

3. Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / І.Ю. Гришова., О.О.Красноруцький // *Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С.40-46.*

4. Гришова І.Ю. Научные подходы к методологии выявления элементов теневой деятельности на предприятиях Украины/ О.О.Красноруцкий, И.Ю.Гришова // *Вестник Ивановского государственного университета. Серия «Экономика»*, 2016. - №1(27). – С.13-18.

5. Гришова, І. Ю. Управління ризиками у контексті стратегії антикризового управління [Текст] / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнатєва // *Український журнал прикладної економіки*. – 2016. – Том 1. – № 3. – С. 32-40. – ISSN 2415-8453

6. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б. Жиляєв, О.Б. Наумов, Л.М.Наумова// *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. - № 5. – С.89-95.

7. Давидюк О. О. Експертні методи оцінки у вирішенні економічних конфліктів підприємств / О. О. Давидюк // *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. – 2015. – Вип 2(11). – С.106-110

8. Кравчук А.О. Тіньові аспекти економіки України в податковому секторі/ А.О. Кравчук // *Український журнал прикладної економіки. Тернопільський національний економічний університет*. 2016. Том 1. - № 3.- 79-86 с.

9. Галицький О.М. Державне регулювання аграрного виробництва національної економіки в умовах євроінтеграції / *Вісник Сумського національного аграрного університету серія «Економіка та менеджмент»*. – №8 (69). – 2016 – С.48-54

10. Митяй О.В. Науково-методологічні критерії формування механізму досягнення економічної безпеки підприємствами [Електронний ресурс] / О.В. Митяй, О.А. Хлисту́н // *Глобальні та національні проблеми економіки*. –Випуск №2. Грудень 2014 р. – Миколаїв. – С. 630-633. Режим доступу до журн.: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/128.pdf>

References:

1. Hryshova, I. Yu. And Diachenko, O. P. (2016), “Effectiveness of the mechanisms of state administration in the area of counteraction to the shadow economy in Ukraine”, *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, vol. 3, pp. 183-189

2. Diachenko, O.P. (2017), "Prevention of shaking the modern trends of the shadow economy from the standpoint of effective public administration", *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 5, pp. 114-120
2. Naumov, O.B. and others (2016), "Economic-political conflicts at the present stage", *Ukrainskyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 1, no. 2, pp. 36-49, ISSN 2415-8453.
3. Hryshova, I.Iu. and Krasnoruckyj, O.O. (2015), "Corruption risks and foreign methodology of their estimation in the system of economic security", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia : naukovyj zhurnal*, vol 4 (4), pp.40-46.
4. Grishova, I.Ju. and Krasnoruckij, O.O. (2016), "Scientific approaches to the methodology of revealing the elements of shadow activity at Ukrainian enterprises", *Vestnik Ivanovskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija «Jekonomika»*, vol. 1(27), pp.13-18.
5. Hryshova, I. Yu. And Hnatieva, T. M. (2016), "Risk Management in the Context of the Anti-Crisis Management Strategy", *Ukrainskyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 1, no. 3, pp. 32-40. – ISSN 2415-8453
6. Naumov, O.B. and others (2016), "Institutional determinants and strategic directions of economic development of the national economy", *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 5, pp.89-95.
7. Davydiuk, O. O. (2015), "Expert evaluation methods in solving economic conflicts of enterprises", *Naukovi praci Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 2(11), pp.106-110
8. Kravchuk, A.O. (2016), "Shadow aspects of the Ukrainian economy in the tax sector", *Ukrainskyj zhurnal prykladnoi ekonomiky. Ternopil'skyj nacionalnyj ekonomichnyj universytet*, vol. 1, no. 3, pp.79-86.
9. Halyckyj, O.M. (2016), "State regulation of agrarian production of the national economy in the conditions of European integration", *Visnyk Sumskoho nacionalnoho ahrarnoho universytetu serija «Ekonomika ta menedzhment»*, vol. 8 (69), pp.48-54
10. Myt'aj, O.V. and Khlystun, O.A. (2014), "Scientific and methodological criteria for the formation of a mechanism for achieving economic security by enterprises", *Hlobalni ta nacionalni problemy ekonomiky*, vol 2, pp. 630-633, [Online], vol . 8, available at: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/128.pdf>

Стаття надійшла до редакції 15.03.2018 р.